

Schenken voor de eigen woning doe je (niet) zo

28-3-2019 | Door Kees van Oostwaard
werkzaam bij Fiscale Zaken VIVAT

Staatssecretaris Snel van Financiën heeft gereageerd op vragen van Kamerleden over schenken van bedragen voor de eigen woning. Aanleiding was een publicatie in een blad over kruislings schenken.

In dit artikel ga ik in op de vragen en antwoorden. Daarbij geef ik ook mijn mening hierover en oplossingsrichtingen.

Aanleiding

Wetsgeschiedenis

Sinds 1 januari 2017 is het mogelijk om 'eenmalig' een verhoogd bedrag te schenken aan een andere persoon die de schenking dan moet aanwenden voor de aankoop of verbouwing van de eigen woning of de aflossing van de eigenwoningsschuld. De ontvanger moet tussen de 18 en 40 jaar oud zijn. Deze regeling is de opvolger van een tijdelijke regeling die in 2013/2014 van toepassing was. Eenmalig is niet helemaal meer de juiste term. In de regeling die geldt met ingang van 2017 mag de schenking worden uitgesmeerd over maximaal drie opeenvolgende kalenderjaren (zolang aan de genoemde leeftijdsgrens wordt voldaan). De vrijstelling bedraagt in 2019 maximaal € 102.010.

Ouders mogen gezamenlijk slechts een keer het maximale bedrag aan een kind schenken. De wet is daar helder over¹, maar bij de logica kunnen vraagtekens worden geplaatst. Het past niet bij een belastingstelsel dat in toenemende mate uitgaat van persoonlijke belastingheffing (en niet per huwelijk/huishouden). En wat daarbij te denken van gescheiden ouders. Die zullen onderling dergelijke schenkingen goed moeten afstemmen om (onnodige heffing van) schenkbelasting te voorkomen.

¹ Artikel 28 Successiewet 1956: *Schenken, door ouders tezamen of afzonderlijk gedurende een kalenderjaar aan een kind gedaan, worden aangemerkt als één schenking ten belope van het gezamenlijk bedrag.*

Publicatie

In het blad Arts en Auto is een advertentie geplaatst waarbij een oproep wordt gedaan om - als ouders al een schenking hebben gedaan voor de eigen woning - nogmaals te schenken maar dan aan een kind van een ander in ruil voor eenzelfde schenking aan het eigen kind (kruislings schenken').

"Heeft u uw kind/familieid al belastingvrij geschonken voor de aankoop van een eigen woning en zou u dit nog een keer willen doen? Wij schenken uw kind/familieid en u de onze. Uiteraard via een notaris".²

Deze publicatie heeft eerder aandacht gekregen. Zelfs cabaretier Youp van 't Hek heeft er aandacht aan besteed in een van zijn columns.³

Kamervragen⁴

Vragen naar de bekende weg

De Kamerleden Ladders en Van Weyenberg hebben staatssecretaris Snel van Financiën vragen gesteld over deze gang van zaken. Kamerleden beginnen altijd met een vraag naar de bekende weg. Dus of de staatssecretaris de publicatie kent. Uiteraard is het antwoord daarop 'ja'. Als dat niet het geval was geweest, dan zorgen de ambtenaren van het ministerie er uiteraard voor dat Snel de publicatie inmiddels wel heeft gelezen.

Opvallender is (het eerste deel van) de tweede vraag, namelijk of de advertentie echt is en of deze vaker voorkomen. De angst voor nepnieuws regeert blijkbaar. De staatssecretaris weet niet hoe vaak dergelijke advertenties voorkomen.

Inhoudelijk

Vanaf de derde vraag van de Kamerleden wordt het inhoudelijk.

² AM, 13 februari 2019

³ NRC 9 februari 2019, "Schattig toeteren".

⁴ Brief staatssecretaris van Financiën, 11 maart 2019, kenmerk 2019-0000036740

De staatssecretaris licht toe dat ouders na gebruik van de eenmalige vrijstelling graag hun kinderen via de omweg van kruislings schenken wil bereiken dat het kind toch (nogmaals) een beroep kan doen op de vrijstelling, 'stellende dat de schenking afkomstig is van een ander'. Snel legt uit dat zijn ambtsvoorganger al tijdens de behandeling van het Belastingplan 2014 en het Belastingplan 2016 heeft aangegeven dat het beroep op de vrijstelling dan niet wordt gehonoreerd. Het is in strijd met de letter en geest van de Successiewet 1956, aldus Snel.

Ik ben het zonder meer eens met de staatssecretaris dat een dergelijk handelen in strijd is met de geest van de wet. Sterker nog: ik ben van mening dat dit moreel verwerpelijk is. Maar ik kan helaas niet helemaal meegaan in de redenering dat kruislings schenken in strijd is met de letter van de wet. Artikel 33, 5°, letter c. Successiewet 1956 verwijst uitsluitend naar een ministeriële regeling⁵. In die regeling wordt geen aandacht geschonken aan dit fenomeen. De staatssecretaris benadrukt dat de schenking onvoorwaardelijk moet zijn gedaan. Als de betrokken ouders niet langs de notaris gaan, is het maar de vraag of de Belastingdienst met iets kan komen in een procedure. Uiteraard hebben de betrokken ouders de schijn tegen, maar wie stelt moet bewijzen. De staatssecretaris staat wat mij betreft dus niet zo sterk als hij zelf beweert.

Rol notaris

De notaris noemde ik hiervoor al even en ook de Kamerleden stellen vragen naar zijn rol.

De staatssecretaris (en de Koninklijke Notariële Broederschap⁶) is niet bekend of er notarissen zijn die actief meewerken aan de onderhavige kruislingse schenkingen. Ook weet de staatssecretaris niet of het meewerken aan een kruislingse schenking in strijd is met de tuchtnorm van de Wet op het notarisambt⁷. Dat is aan de tuchtrechter. Het bestuur van de KNB heeft aan Snel laten weten dat zij haar leden er op wijst dat de Belastingdienst dergelijke constructies bestrijdt en dat een notaris hieraan geen medewerking zou moeten verlenen.

Dat is op zich mooi, maar de staatssecretaris vergeet te vermelden dat voor een kruislingse schenking geen notaris nodig is. Iets dergelijks kunnen betrokkenen ook

onderling regelen. En dan wordt het voor de Belastingdienst toch echt niet eenvoudig haar gelijk te halen, zo is mijn inschatting.

Maatregelen?

Desgevraagd geeft de staatssecretaris aan dat hij niet voornemens is om 'wijzigingen door te voeren zodat dit soort onwenselijke fiscale constructies in de toekomst niet meer mogelijk zijn of actiever bestreden worden'. De verruimde vrijstelling is bedoeld om een bijdrage te leveren aan het verminderen van de eigenwoningsschulden. Bij de (her)introductie van de vrijstelling per 1 januari 2017 is bewust gekozen om de mogelijkheid tot schenken niet te beperken de relatie ouder-kind. Daarbij tekent hij aan dat niet elke ouder financieel in staat is om een kind via een schenking te helpen bij bijvoorbeeld de aanschaf van een eigen woning. Snel sluit af met de opmerking dat de Belastingdienst alert is 'op situaties waarin - ten onrechte - meermaals een beroep op de schenk-vrijstelling wordt gedaan en zal onjuiste toepassing van deze vrijstelling schenkbelasting corrigeren'.

Deze afsluiting lijkt me - vanuit de staatssecretaris bezien - een gevaarlijke uitspraak. Het is nog maar kort geleden dat met veel pijn en moeite de grote achterstanden bij de aangifte erfbelasting zijn weggewerkt. Ook is het algemeen bekend dat automatisering een moeilijk dossier is bij de Belastingdienst. Net zo bekend is dat de werkdruk bij de Belastingdienst aanzienlijk is, zodat het niet voor de hand ligt dat een groep ambtenaren zich met de bestrijding van dit fenomeen gaat bezighouden.

Op het punt van de bedoelingen en de achtergronden bij de (her)introductie heeft de staatssecretaris volkomen gelijk. Dat neemt niet weg, dat je bij constatering van weeffouten in zijn rol moet ingrijpen.

Daarom geef ik hierna enkele suggesties voor aanpassing.

Oplossingsrichtingen

Beperk de regeling tot (groot)ouder-kind

Hoewel in strijd met het oorspronkelijke uitgangspunt, is het 'lek' eenvoudig te dichten door vrijgestelde schenkingen voor de eigen woning toch te beperken tot uitsluitend de relatie ouder-kind, eventueel uitgebreid naar grootouder-kind.

⁵ Artikel 5 Uitvoeringsregeling schenk- en erfbelasting

⁶ KNB

⁷ artikel 93

Meer controle(ambtenaren)

Onbedoeld gebruik van de regeling zou ook kunnen worden tegengegaan door meer controles uit te voeren.

Zoals ik hiervoor al aangaf, ligt het dan misschien niet voor de hand dat dit direct speerpunt zal zijn van de Belastingdienst. In algemene zin ben ik wel van mening dat de controledichtheid (of anders gezegd: de pakkans bij fraude) bij belastingen omhoog zou mogen gaan. Dit is van belang om de belastingmoraal in Nederland op voldoende peil te houden.

Zwak punt blijft dat de regeling niet waterdicht geformuleerd is, zoals ik hiervoor al heb aangegeven.

Stel schenking voor de eigen woning geheel vrij

Nu gelden er zowel een leeftijdsgrens als een maximumbedrag. Als aflossing/vermindering van de eigenwoningschuld zo belangrijk is, laat die eisen dan helemaal los, en stel alleen nog als eis dat het geschonken bedrag uitsluitend mag worden aangewend voor aanschaf eigen woning dan wel aflossing van de eigenwoningschuld.

Daar kan een prijskaartje aan hangen⁸. Bovendien zal dat de inkomsten voor de erfbelasting ook doen verminderen. Daar komt nog bij dat bij een vrijstelling als deze toch ook het beeld bestaat dat dit slechts is weggelegd voor de Nederlander die het financieel niet bepaald slecht heeft. De huidige regeling biedt met name de groep van 20% huishoudens met het meeste vermogen die wil schenken, uitkomst. Het loslaten van de leeftijdsgrens biedt in ieder geval een grotere groep toegang tot deze faciliteit.

Algehele afschaffing schenk- en erfbelasting

Een drastische oplossing is het eenvoudigweg afschaffen van de Successiewet 1956. Dat neemt bij veel belastingplichtigen ook het gevoel weg dat belasting moet worden betaald over zaken waarover al eens belasting is betaald.⁹

⁸ Het CBS heeft recent aangegeven dat jaarlijks rond € 300 miljoen aan schenkbelasting wordt betaald (www.cbs.nl 11 maart 2019)

⁹ Vader en/of moeder hebben (hard) gewerkt en gespaard, en hebben belasting betaald in box 1 over het arbeidsinkomen en vervolgens in box 3 over het daarmee vergaarde vermogen. Over het restant dan ook nog eens erfbelasting over betalen als erfgenaam wordt als onrechtvaardig ervaren.

Een dergelijke afschaffing zal budgettair niet eenvoudig te realiseren zijn (nog afgezien van de vraag of er voldoende politiek draagvlak voor te vinden is).¹⁰

Afschaffing extra vrijstelling eigen woning

Hiervoor noemde ik al het beeld dat bestaat over de groep die deze maatregel ten goede komt. Om die reden zou de extra vrijstelling ook afgeschaft kunnen worden. Naast het beeld dat de maatregel oproept, vormt het een extra verstoring op de huizenmarkt. Ook de vrijstelling levert - naast allerlei andere oorzaken - een prijsopdrijvend effect op.

Afschaffen zal - zo kort na de herintroductie - wel op het nodige verzet stuiten, zo schat ik in.

Slotopmerking

Naar mijn mening worden de Kamerleden toch wel met een kluitje in het riet gestuurd en krijgen ze niet een echte oplossing gepresenteerd. In dit artikel heb ik diverse mogelijke oplossingen besproken. De snelste en makkelijkste oplossing lijkt me het beperken van de regeling tot de (groot)ouders. Maar ook fundamentele vragen zouden aan de orde moeten komen, zoals het geheel afschaffen van deze regeling of zelfs de gehele Successiewet 1956.

¹⁰ Erf- en schenkbelasting leveren de Nederlandse schatkist jaarlijks zo'n € 1,6 miljard op, Miljoenennota 2019, pag. 8